

KOLOBORATORJEM Z NACIJS se v Italiji in še posebno pa v Franciji v marsikakem slučaju obeta smrtna kazen. V Franciji je bil dne 23. oktobra obsojen na giljotino žurnalist velikega slovesa Georges Suarès, ker je v času okupacije bil eden izmed najučinkovitejših propagandistov za podvrženje Francije pod nacistično peto. Na gornji sliki pa je prizor iz Italije, ko je bil ustreljen v smrt obsojeni fašist Pietro Caruso. V času nacistične okupacije Rima je bil on šef policije in postal veliko antifašistov nacistem, da so jih ubili kot talce.

Spori v politiki zaveznikov večji, kot jih priznavajo

FRANCIJA IN ITALIJA PRIZNANI, A NISTA ZADOVOLJNI. — POLJAKI INTRIGIRAJO ZA RAZKOL MED ZAVEZNIKI. — TUDI TITO SE JE ZAMERIL. — STRAH PRED LJUDSTVOM

V zavezniški diplomaciji je vzhic konferenci, ki se je vršila v "počivališču" Dumberton Oaks pri Washingtonu in na minulem sestanku Churchilla s Stalinom, še vse le površno urejeno.

Dve priznanji
Kar se poljskega vprašanja tiče, je Churchill v angleškem parlamentu izjavil, da je sporazum med njim in Stalinom priložno dogotovljen. Svetoval pa je poljski zamejni vladi v Londonu, naj se spoprizani z resnico, da le, če se pobotajo z Moskvom, bo poljsko vprašanje zares rešeno. Ako ne, bo brzokone vseeno izšlo tako, kakor Moskva želi.

Pomenek v Moskvi med Churchillom in Stalinom torej ni pomenil nič definitivnega, kar se javnosti in prizadetih dežel tiče. Kar sta se domenila, je Churchill označil za zelo dober sporazum. Kakšen je, to lahko le ugibamo.

A en rezultat njunega sestanka je bil, da sta vladi Zed. držav in Anglije priznali za pravoveljavo de Gaulleovo vlado v Franciji in pa da sta dovolili več veljave koalicijski vladi v Italiji. Zadovaljili pa niso s tem nikogar, zato ne, ker se svet še vedno suče v starih intrigah — to je, v imperialističnih ambicijah.

Italija hoče biti zaveznica
Ko je bila minuli teden italijanska vlada še bolj "priznana" kakor pa je bila že prej, je rekel njen premier Ivanoe Bonomi, da še ni zadovoljen. Kajti kar on hoče, in kar z njim vred zahteva vsa Italija, je, da jo Zed. države in Anglija priznajo za zaveznico, ne pa le kot za nekako sobojevnico ali pa da z njo

ravnajo kot z beračico in s porazeno deželo. Po angleškem-ameriškem priznanju italijanske vlade je bilo tudi poročano, da pride v Washington za italijanskega veleposlanika grof Sforza, ki bo v tej službi nedvomno deloval za pridobitev privilegijev Italiji na stroške Slovenije in Hrvaške.

Želje Rima na rahlih tleh
Toda, ako je res, da sta se na zadnjem sestanku Churchill in Stalin sporazumela, morda Slovenci in Hrvatje ne bodo žrtev te nove diplomatske spletke, ki bi bila le nadaljevanje one, katero so predli zavezniški državniki v prejšnji vojni.

*Nadaljevanje na 5. strani.

Edino socialisti so res za socialno zaščito in za odpravo vzrokov vojne

Neki znan socialistični govornik je po volilni kampanji 1. 1928 razočarano dejal, da je delavcem nemogoče kaj dopovedati o socialni zaščiti, češ, kaj nam boš pravil! Mar ne vidiš, da ramosi židane srajce in da špekuliramo z delnicami, se vozimo na izlete z avti in živimo v svojih hišah?

Leto pozneje se je nekoga dne prosperiteta, zidana na papirju, ki so mu rekli "delnice", sesula in nešteto delavcev se je iz "svojih" hiš in iz svojega "delniškega" bogastva preselilo v brezposelnost in bedo, mnogi pa so dobili svoje poslednje zavetje le še v seliščih, ki so si jih sami zbili iz kiš. Rekli so jim one dni — ako se jih še kdo spominja, "Hooversville".

Slabih stvari se sicer človek nerad spominja, čeprav je tega komaj nekaj let nazaj.

V Italiji se sedaj spominjajo, da je minilo 28. oktober 22 let, ko se je pojavil v Rimu z armado mož v črnih srajcah človek, ki je udaril po socialistih in komunistih in obljubil Italiji obnovev starega rimskega imperija, ljudstvu pa stalno delo in blagostanje.

Naj gre kdo danes v Italijo! "Bilo je, dokler je bilo," pravi ljudje, ki vidijo sedaj podrtijo — ekonomsko in moralno — vse naokrog.

Socialdemokrati v Nemčiji niso mogli odpraviti brezposelnosti, ker so preveč verjeli v demokratično toleranco in pa še bolj, ker jim zavezniške velesile niso pustile razmah. Prišel je Hitler in njemu so ga dovolile. Cesar demokratična Nemčija ni smela, je on storil na svoj način: odpravil je brezposelnost, ne v skupno dobro, temveč z oboroževanjem.

S tem je prisilil tudi druge dežele, da store isto — v svojo lastno obrambo, in tako že nekaj let nimamo v Zed. državah nobene nezaposlenosti in pa prosperiteto.

Predsednik Roosevelt je na shodu v Chicagu zadnjo soboto dejal, da bo tako ostala tudi po vojni. In poudaril je, da bo to nalogo izvršil "private enterprise". Ko je 1. 1933 nastopil vlado, je ekonomske rojaliste napadal. Sedaj jih hvali. Njegovemu shodu je predsedoval tovarnar in bankir F. J. Lewis, ki se je bil odločil zbrati za njegovo izvolitev milijon dolarjev na svojo roko. In Dorothy Thompson je minulo nedeljo izjavila, da kandidira Thomas Dewey na — Rooseveltovi platformi!

Torej sta obe stranki za sistem, v kakršnem so vzroki za brezposelnost, lakota in vojno.

Edino program socialistične stranke je tak, da bi te vzroke odpravil, če bi se ga uveljavilo. Tako se torej vrši ta volilna borba na eni platformi med dvema kandidatom, in kampanjo obeh financirajo imoviti sloji sebi in korist. Gre pa se jim za glasove delavcev in kmetov, ker svojih imajo premalo, da bi mogli zmagati.

Velike lend-lease dajatve

Septembra je bilo poslanega zaveznikom iz Zed. držav 275.-936 ton živil, ali skupno hrane v prvih devetih mesecih tega leta 2.778.760 ton. Nad 58 odstotkov je bilo poslano Veliki Britaniji in njenim dominjonom, 35 odstotkov Rusiji, ostalo pa Grčiji, Nizozemski in nekaj drugim zavezniškim deželam.

Komu služijo milijoni dolarjev v volilni kampanji?

Vsled ogromnih stroškov, ki so jih imeli razni kandidati kapitalističnih strank v volilnih kampanjah v minulosti, so bili pred leti sprejeti zakoni, ki kampanjskim odborom zapovedujejo merodajni kongresni komisijski poročati, kolikšni so stroški za to ali oho stranko, ali za kakega njenih posameznih kandidatov. V marsikakem slučaju se je za koga izmed njih porabilo v kampanji več denarja, kot pa bi ga mogel v dotični svoji službi, za katero se je potegoval, zaslužiti skozi vse svoje življenje.

Toda ko je tu navada, advokati že tako poskrbe, da se da bogatim, če kaj hočejo zakriti, ali pa predurčati, priložnost iziti iz preiskav ne da bi se koga obsodilo. Nekaj senatorjev

je bilo vrženih ven, drugače pa so o "škandalih" ropotali le nekateri listi, česar pa se ljudje po nekaj dneh naveličajo čitati in stvar je pozabljena.

Ampak postava je še v veljavi. In tako so morali tudi v tem volilnem boju vsi kampanjski odbori poročati, koliko so nabrali in koliko potrošili.

Socialistična stranka ni bila pri tem nič v zadregi. Kajti uni je oblačilnih delavcev, ki so pred leti njo podpirale, so sedaj kolektale izključno za demokratično stranko.

Enako precej unij AFL. N. pr. unija prevoznikov (teamsters' union), ki je na svoji konvenciji minulega oktobra potrošila za oddajo Rooseveltovega govora po radiu, ko so poročali odgovorni časnikarji, samo za najem

radio postaj \$90.000, vsega skupaj pa okrog sto tisoč dolarjev. In to za pol ure enega samega govora.

Ako ste skozi minule dni tu pa tam poslušali "politične" govore, ki jih je bilo toliko kot je bilo sploh časa zanje, se morda niste spomnili, da je to žetev za one, ki lastujejo radio. In obenem za vlednevneke, magazine in druge take revije, ki so v posesti multimilijonarjev.

Gl. kampanjski odbor republikanske stranke je poročal, da je v agitaciji za Deweya prejel in potrošil približno dva milijona dolarjev, demokrati pa je oznanil, da je v isti dobi prejel nad \$1.700.000. Doda pa naj se k temu še vsoto političnega odbora unij CIO, in pa prispevateljev kapitalistov, ki so pri-

Ameriške izgube v vojni narasle že nad pol milijona

Naše vojne izgube so že precej prekosile tiste, ki smo jih imeli v prejšnji vojni. Do zadnjega poročila, ki je bilo objavljeno 26. oktobra, so znašale skupno 472.779 mož in pa nekaj deklet. Od tedaj so se vsled silnih bitk, ki se vrše, kar se naše oborožene sile tiče, posebno na Pacifiku, dokaj zvišale. Edino zadoščenje za te žrtve je, da zavezniške sile zmagujejo križem sveta.

Vojni department oznanja, da je bilo do 14. oktobra v naši kopni armadi ubitih 78.522 mož, ranjenih 220.529, pogrešanih 51.009, ujetih pa 4.480.

Ostale izgube se nanašajo na mornarico, na nieno پهoto in razne druge armadne oddelke.

LADJA PRIDE!

Ladja, ki pride po potrebične za odvoz v Jugoslavijo, je definitivno obljubljena in bo v New Yorku okrog 15. novembra. Treba jo bo naglo napolniti in potem zbirati material za drugo. Ladja je v teži 6000 ton in plove pod jugoslovansko zastavo. Njenega imena se vsled vojni regulacij ne sme omeniti.

Vsi, ki delujejo, da se pomaga rojakom v starem kraju, naj se sedaj toliko bolj požurijo, da parnik v New Yorku ne bo predolgo zadržan, ampak napolnjen čimprej.

SHOD ZA RELIFNO AKCIJO V CHICAGU

V četrtek 2. novembra ob 8. zvečer se bo vršil v dvorani S. N. P. J. v Chicagu shod za pomoč staremu kraju, na katerem bosta govorila Joško Oven in pa SANSov tajnik Mirko G. Kuhel. Po shodu bo na razpolago nekaj pijače in prigrizka. Vabljeni vsi, ki jim je zato, da se rojakom v starem kraju čimprej pomagajo.

NE POZABITE PREDSTAVE 10. DECEMBRA

Chicago, Ill. — Verjemite ali ne, da kroži med našim občinstvom tu in v okolici že več sto vstopnic za predstavo drame v treh dejanjih "Norec", ki bo vprizorjena v dvorani SNPJ v nedeljo 10. decembra. Cena v predprodaji jim je 65c. Po zanimanju sodeč bo dvorana nabita.

Drama je zajeta iz ljubezenskih in družinskih zapletljajev, ki se kupičijo drug vrh drugega in se končajo v maščevanju, v polomih in v grozi.

Imejte v vidu, da je nedelja 10. decembra dan te predstave, in pa da se je gotovo udeležite. Vprizorja jo dramski odesk klub št. 1 JSZ v režiji Milana Medveška.

Stari kampanjski triki vsekrižem znova ponavljani

FRANK ZAITZ

Se nekaj dni bo grmel v radiu, na shodih, v delavnicah, v časopisju, v filmih in kjer je že priložnost, da se ljudje prerekajo, kaj je kdo in kaj naj bo kdo.

Ko prihodnja številka Proletarca izide, glasovi, kateri bodo oddani za predsedniške in razne druge kandidate, še ne bodo sešteti. Tako tudi ne bomo mogli točno navesti, kdo je izvoljen, razen to, da lahko že kar v naprej ugotovimo, da bodo zmagali posedujoči sloji.

V kongresu in v senatu izgublajo čezdalje bolj tišči, ki so smatrani za prijatelje delovnega ljudstva. Prerokujejo, da bo prihodni zvezni kongres še bolj reakcionaren.

Ampak če poslušate kandidata sedaj — kaj vse nam obetajo!

Zmago čimprej! Manjše davke! Delo za vse! Vojake se preskrbi, da bodo kakor v raju, kolikor jih ostane živih in zdravih. In bolni pa da bodo dobili oskrbo, kakršno so si vsled svojih žrtev na bojiščih zaslužili.

Dela bo za vse in vsakega. Socialna zaščita, da bo veselje. Farmerji bodo ne samo delali, ampak tudi dobro tržili s svojimi pridelki.

Srednji razred bo spet srednji! In pa v večji veljavi kot je še kdaj bil. Moški in ženske v pisarnah bodo belo-snažno oblečeni in dostojanstvo tega sloja, ki piše, računa, tipka in riše, bo dvignjeno do novih višin.

Skoro vsem v tej kampanji obljubljajo več kakor pa onim, katerih je največ, to je, garčcem v fabrikah in v industriji in pa dninarjem na farmah.

Kakor v vseh prejšnjih volilnih kampanjah, tako se tudi v sedanjih obeta vsakemu in vsem vse mogoče in tudi nemogoče stvari.

A vse te in vse sorte druge obljube, ki jih poslušate — namreč ako ste jih hoteli poslušati, pa bodo povsem pozabljene in nič več ponavljane od poldneva naprej prihodnji terek. Kajti do tiste ure obljube še kaj zaježijo. Po 12. uri pa je kandidatom že vse eno, kajti tedaj so volilci

SHOD V MILWAUKEEU

V nedeljo 5. novembra se vrši v Milwaukeeju v S. S. Turn Hall shod južnoslovanskih Amerikancev, na katerem bo slovenski govornik Joško Oven. Shod se prične ob 2. popoldne.

Naročnikom Ameriškega družinskega koledarja

Vsi, ki ga naročajo v posameznih izvodih, naj upoštevajo, da mu je cena \$1.25. Torej kvoder več kakor lani. Vzrak temu je, ker nam je tiskarna podražila tisk in papir NAD 25 odstotkov, dalje je tudi vezba precej dražja, pa poštnina itd. Le v našem uradu je glede pisarniških stroškov vse nespremenjeno.

Ni nam preostajalo drugega, kakor ali to knjigo zmanjšati, ali pa nadaljevati z izboljšanjem in dvigniti ceno šaj toliko, da bomo povsem zagotovljeni kriti svoje stroške. Odločili smo se za slednje.

Koledar bo izšel s sijajno vsebino in cena mu je višja samo za en kvoder, torej MANJ, kakor pa je tiskarna z raznimi drugimi zvišanimi izdatki nam podražena.

Vzrok, da to tu omenjamo, pa je sledeči. Stari prijatelji koledarja pošiljajo naročila in prilagajo dolar za izvod. To pomeni za upravniko delo in pa za urad več stroškov, ker je treba vsakemu pojasniti in se opravičevati za nadaljno tirjatev.

Kar se tiče vsebine Koledarja ni urednik več v skrbeh. Veliko bolj pa je v zadregi za potrebno pomoč v uradu, ker jo ima sedaj manj kot kdaj prej. In v tiskarni enako jamrajo. A bomo izvozili, da bo koledar izšel tak, da bo spet v ponos nam Slovencem v Ameriki in da ga bodo še posebno v starem kraju vzradoščeno sprejeli.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Josip Tiso, ki je "vodja" takozvane "neodvisne" Slovaške, je minuli mesec zapretil slovaškimi partizanom in drugim slovaški državi "nezvestim" elementom s smrtno kaznijo. "Cenprav sem duhovnik," je dejal, "me ne bo to prav nič zadrževalo odobriti smrtne obsodbe proti izdajalcem." Ampak sedaj se monsignor Tiso sam pripravla na tako obsodbo. Zanaša pa se, da nad njim ne bo izvršena, ker se ga češkoslovaška vlada, ne rdeča armada, ne bo upala spraviti na vešala. Tiso in drugi fašisti in duhovniški sukňjah se nadejajo, da se ne bi nobena vlada hotela zameriti Vatikanu s pobijanjem duhovnikov, pa čeprav so se tolikšni "vojni zločinci". To se je pokazalo v Italiji in v Franciji, kjer obsojajo samo laike v smrt in v zapore.

La Parola navaja vrsto kvizlingov in fašističnih "poglavnikov" ter krvnikov, od pokojnega avstrijskega klerofašističnega diktarja Dollfussa, španskega diktarja Francisa Franca, slovaškega Tisa, hrvaškega Paveliča, francoskega Pierra Lavalala, in pred njimi poljskega diktarja Pilsudskega, ki so vsi že bili spjejeti v Vatikanu in nekatere izmed njih je sedanjí papež, prej kardinal Pacelli, še posebno pohvalil za vzorne može in za stebre rimske cerkve. In ko je bil pred nekaj tedni izvršen ponesrečen atentat na Hitlerja, mu je papež izrazil svoje zadovoljstvo, ker je božja previdnost hotela, da je ušel smrti.

Uredništvo La Parole vprašuje, čemu vlcic tem dejstvom zavezniško vrhovno poveljstvo v Italiji toliko deluje, da utrdi to reakcionarno vatikansko hierarhijo in Italijo pa obdrži v kleščah klerikalizma? Odgovor je enostaven. Vatikan je eden glavnih podpornikov take družabne uredbe, v kateri je mogoče ekonomskim rojalistom izkoriščati mase in jih s pomočjo zavajalne, zablodne "vzgoje" držati v temi.

Roosevelt je v proglasu štirih svobodščin posebno poudaril svobodo vere. Pri tem je menda mislil na Zed. države, kjer je vsaka cerkev svobodna in samostojna od države. Smatral je, da bi tako moralo biti tudi v drugih deželah. V mnogih je, toda ne v Italiji. Tam je rimo-katoliška cerkev državna vera in pod Mussolinijem je bila tudi važen del njegovega državnega aparata. To je tudi sedaj, po osvoboditvi Italije izpod fašizma.

Štiri svobodščine v Italiji ne bodo uresničene, dokler ne postane njen politični sistem demokracičen in cerkev ločena od države. Katoliški cerkvi naj se jamči svobodo bogoslužja, ka-

morali bi se dati poklati!"

Opravičevati pakte s Hitlerjem je res neprijetno. P. Ambrožič zaključuje: "Seveda, dejali boste, da hujškam zoper Stalina... V resnici pa ne hujškam zoper Stalina. Samo to sem hotel omeniti, da so "domobranci" v starem kraju slabo naredili, ko so začeli posnemati Stalinaov zgled z leta 1939."

Med paktom in paktom je lahko velika razlika. Pogodbo z Moskvo in Berlinom tu nismo nikoli opravičevali, a priznali pa resnico, da gre veliko krivde zanje spletkarski angleški in francoski diplomaciji, ker je videla v boljševiški Rusiji večjo nevarnost kakor pa v Hitlerjevem rajhu. Toda če pa Hitlerju prisegaš, da se boš boril proti lastnemu narodu, pod krinko "vojne proti komunizmu", kot to vrše slovenski "domobranci", je to izdajstvo, ne pa pomoč svojemu narodu.

Jastrebi niso edini, ki preže po plenu v nesrečah in vojnah. Listi v Clevelandu so poročali kako so se čimprej po eksploziji pojavili v opustošenem kraju odvetniki in nagovarjali ljudi, da podpisujejo kontrakte, s katerimi bi jim izročili zastopstvo pri iztirjanju odškodnin proti komišnu, ki bi v nekaterih slučajih znašal do 30 procentov dobljene odškodnine. Zupan Lausche, ki je sam odvetnik, se je baje zelo zgražal nad takimi tovariši "legalne profesije". Tak lov advokatov za žrtvami je v tej deželi zelo stara stvar. Težko, da je še kak drug "legalen poklic", čigar člani bi ljudi toliko varali in odirali, kot jih ožemajo takozvani "pravni zagovorniki" justice in "tolmači" zakonov.

Kvizling Milan Nedić je bil v srbskem šovinističnem časopisu v Ameriki le redkokdaj svajan. V tamošnjem tisku in v svojem radiu v Beogradu pa je bi slaviljen za "rešenika srbskega naroda". Češ, otel ga je, ko je bil na pragu uničenja. Za zločinca pa so bili oglaševani oni, ki so izvali (Hitlerjev-Mussolinijev) napad na Jugoslavijo, v katerem so Hrvati in Slovenci pustili Srbe na cedilu in vsa peza za vojne se je vrgla le nanje.

Na dvojno mero, o kateri piše P. Ambrožič, se torej tudi Srbi opirajo. Eno imajo za Paveliča in Hrvate, in drugo za generala Nedića, ki bi ga radi naslikali za odrešenika srbskega naroda, kakor sta Pavelič in Rupnik.

Izolacionisti in njihovi časopisi se pred štirimi leti v boju proti Rooseveltu niso posluževali komunističnega strašila, kot se ga sedaj, kajti takrat so Browderjevi ljudje po "war mongerju" v Beli hiši enako udarjali kot Chicago Tribune in drugi nasprotniki njegove vnanje politike. V platformi Browderjeve stranke v volilni kampanji pred štirimi leti in v njenih listih so bila med drugim gesla, da niti centa za imperialistično vojno. Člani in pristaši so imeli nalogo pobijati vojne hujškače, ki hočejo na ameriške stroške pomagati imperialistom v Londonu, preprečevati posajila v vojno zapletenih deželah in nasprotovati militarizaciji. "Niti enega centa, ne enega topa, ne ene puške, niti enega moža za vojne priprave in imperialistično vojno." Kajne, v štirih letih, šestokrat še prej, se lahko veliko spremenili.

Tito je v nekaterih listih napadan, češ, da je "zapasel" podporo, ki jo je ameriška vlada nameravala dati bednemu ljudstvu v Jugoslaviji. Baje je izjavil, da jo sprejme le, če jo bodo delili njegovi ljudje, ne pa zastopniki UNRRA. L. Adamić v pismu načelniku UNRRA bivšemu newyorškemu guvernerju Lehmanu pojasnjuje, da so tisto poročilo iz Titovega radia zveržili, večinoma nalašč. Sicer pa, če se naj oziramo na poročila o delitvah zavezniške podpore v Italiji, bi imel Titov štab skoro prav, če bi želel pri tem staviti kake pogoje. Relif se namreč lahko zlorablja, če ga dele taki, ki imajo pri tem svoje politične, protiosvobodilne namene. V interesu Lehmana je, da si ohrani svoj stari ugled in poskrbi za pravičeno delitev pomoči brez reklame onim, ki so krivi ljudske nesreče.

VOJNA ALI NE, ljudje iz napol podrtih vasi v Franciji dovažajo mleko v bližnja mesta kar na biciklih. Gornje je slika iz Caena v Franciji.

ADAMIĆ APELIRA ZA POMOČ JUGOSLAVIJI

Ta apel sem napisal kot preprost Amerikanez jugoslovanskega pokolenja, kateremu je globoko pri sreju rojstna domovina — Jugoslavija, pozorišče velike vojaške in politične slave, obenem pa slika skrajnega trpljenja milijonov njenega ljudstva.

Dan popolne zmage narodov Jugoslavije ni več daleč, — niti ni dosti oddaljena dolga, mrzla zima... Okrog osem milijonov otrok, mož in žena trpi vsled pomanjkanja obleke, gorkih odevi, potrebne hrane in nujnih zdravil. Skoraj en milijon nedolžnih otrok bo to zimo v smrtni nevarnosti v Sloveniji, Hrvaški, Srbiji, Črni gori in Macedoniji, če ne bo hitre pomoči. Rdeči križ, UNRRA in druge uradne ustanove bodo seveda nekoliko pomagale. Teda zdaleka ne zadosti; polno posla imajo tudi v drugih delih sveta. Toda mnogim Jugoslovonom bo največ pomagano, ako jim prisrsko čimo na pomoč mi, jugoslovanski Amerikanci, njihovi krvni bratje in sestre, če takoj prispevamo v ta namen.

Zima je pred durmi! Božič se približuje! Pomagati moramo!! Možnost nastaja, da že v prihodnjih par tednih dospje v Ameriki in Kanado jugoslovanska ladja, da odpelje nazaj, kar bomo zbrali skupaj v tej kratki dobi. Naš delež v Združenih državah za napolniti ta parnik znaša pol milijona dolarjev. Nabranege in obljubljenega je že do \$300.000; takoj še potrebujemo \$200.000.

Ali ste že prispevali svoj delež, da bo ta parnik zvrhoma napolnjen z obleko, obutvijo, hrano, odevjami in zdravili? Če niste, prosim vas, pridružite se nam takoj!

Denar za vojni relifni fond Amerikancev južnoslovanskega porekla lahko pošljete v urad Slovenskega ameriškega narodnega sveta, 3935 West 26th St., Chicago 23, Ill. SANS se je obvezal pomagati novi relifni organizaciji z vsemi svojimi močmi.

Zaboje z obleko in drugim blagom pa pošljite naravnost v skladišče (ako ni lokalne nabirnice): Warehouse, War Relief Fund of Americans of South Slavic Descent, 282—9th Ave., New York, N. Y.

Naprosite svoje prijatelje in sosede, če so jugoslovanskega pokolenja ali ne, da darujejo rabljena oblačila in tako pomagajo olajšati veliko bedo v Jugoslaviji to zimo. Nad 15.000 podobnih apeloov sem sam razposlal med Amerikance, katerih rlaslove imam na roki.

Če mislite prispevati v denarju ter obenem vedeti v kakli obliki bo ta pomoč dosegla najpotrebnejše ljudi v Jugoslaviji, tedaj priporočam, da s tistim denarjem sami nakupite v lokalnih trgovinah zimske sukňje, jopiče, zimske srajce, hlače in drugo blago, ter vse odpošljete v označeno skladišče.

Vsako izmed nas mora pomagati, kolikor je največ mogoče — in to brez odlašanja. Pomnite: Zima in Božič se približujeta osvobojeni Jugoslaviji! To junaško, zmagovito ljudstvo prosi naše pomoči!

Ladjo moramo napolniti, ko dospje v Ameriko!
Louis Adamić.

VAŽEN SHOD V CHICAGU

Chicago. — Vsi rojaki in rojakinje, ki želijo pomagati svojemu v stari domovini v njihovi najhujši stiski, se pozivajo, da se udeležijo velikega javnega shoda, ki se bo vršil v četrtek, dne 2. novembra, v dvorani SNPJ na 2657 S. Lawndale ave.

Pričetek shoda ob 8. zvečer. Sklicuje ga relifni odsek postojanke št. 25 SANS. Vstop vsakomur prost.

Na shodu bodo nastopili govorniki, ki bodo pojasnili bedni položaj našega ljudstva v starem kraju in bodo podali navodila glede zbiranja obleke in drugih potrebščin, katere so našemu trpečemu narodu nujno potrebne. Dolžnost nas vseh je, da stopimo v akcijo takoj! Pomagati moramo s prispevki in z nabiranjem obleke!

Mirko Kuhel, tajnik SANSa, ki ima točne informacije o položaju v starem kraju, bo obrazložil resnični položaj, v kakršnem se naše ljudstvo nahaja. Naše ljudstvo se junaško bori že nad tri leta. Njihov hrabri odpor obdčuje ves svet. Mi ne smemo dopustiti, da bi sedaj, ko se jim bliža totalna zmagata, umirali vsled pomanjkanja hrane in obleke!

Joško Oven, ki se živo zanima za potek vojnih dogodkov, zlasti pa za zmagoviti pohod ruskih in partizanskih sil, bo povedal marsikaj zanimivega. Orisal bo nepopisno trpljenje našega ljudstva, ki se z jekleno vero v končno zmago pravice in svobode bori prav po levje kljub velikanskim oviram.

Shodu bo predsedoval Donald Lotrich, predsednik postojanke št. 25 SANS, ki je hkrati tudi predsednik centralnega odbora pomožne akcije. Ta skupna pomožna akcija sodeluje z Jugoslovanskim relifnim odborom v New Yorku, kateri edini ima vladno dovoljenje za pošiljanje blaga in prispevkov v stari kraj.

Pretekli teden je postojanka št. 25 SANS prejela več prispevkov za relifno delo. Zadnji četrtek pa je znana rojakinja Marion Grum, ki večkrat dopisuje v Prosveto in živi na severni strani Chicagoa, sama prinesla lepo vsoto v ta humanitarni namen — namreč vsoto \$100! Poleg tega pa je obljubila, da bo šla okrog sosedov nabirat obleko za našo pomožno akcijo. Pred kratkem se je tudi dobro "odrezala" rojak Jos. Omerza iz bližnjega Berwyna in je prispeval \$76! Iskrena hvala obema za njuno velkodušno požrtvovalnost!

Potreba v stari domovini je velika. Prinesite v eno izmed naših relifnih postaj obleko, obutev in druge potrebščine. Pomnite, da bo prišlo vse prav, kajti v starem kraju nimajo ničesar — vse jim je vzela vojna. Sedaj sta odprti dve postaji, ena na naslovu 3936 West 26th St., druga pa na naslovu 1901 West Cermak Rd. V kratkem se odpre postaja na severni strani, tako tudi na južni. Sodelujte z relifnim odborom v svoji okolici! Pri tem lahko največ pomagajo zlasti žene in dekleta! Ne pozabite na shod v četrtek, dne 2. novembra, v dvorani SNPJ.

Relifni odsek, postojanka 25, SANS.

Ako vam je naročnina potekla, pravočasno obnovite jo čimprej.

SLOVENCEM V CHICAGU IN OKOLICI

Slovenska društva v Chicagu bodo imela v nedeljo 26. novembra veliko prireditev v šolski dvorani na Cermak Rd. in Wolcott St. Pričetek programa bo točno ob 3. popoldne. Potem bo ples in prosta zabava. Igrala bo dobro znana Puceljeva-Foysova godba. Nastopili bodo slovenski pevski zbori, kakor tudi posamezni umetniki. Vstopnina je samo 50 centov. Ves čisti dobiček te prireditve gre za ameriški Rdeči križ.

Mislím, da ni treba posebej poudarjati, kako ogromno delo vrši ta organizacija, posebno sedaj v vojnem času. Lahko ste v časopisju opazili, da pri strašni nesreči, katera je zadela Cleveland, in posebno naše rojake, je bil Rdeči križ prvi na mestu in vršil svoje plemenito delo tam, kjer je bila potreba največja. Kadarkoli zadene velika nesreča ljudi, in to ne glede v katerem delu sveta, je Rdeči križ prvi, kateri pomaga trpečim. Seveda so pri upravi in delovanju te organizacije nerednosti in napake, toda vse to se mora oprostiti, ako imamo samo malo pojma o delu, katerega vrši Rdeči križ. Dolžnost nas vseh je, da pridemo na prireditev 26. novembra in s tem pokažemo, da tudi Slovenci razumemo pomem te ustanove.

Druga zadeva, katera mora biti ravno tako važna za vsakega Slovenca, oziroma Jugoslavanca, je takojšnja pomoč ljudem v stari domovini. Človek se čudi, da sedaj, ko je potreba tako nujna, se dobijo med nami ljudje, kateri še vedno odlasajo in trdijo, da ni še pravi čas darovati. Počakajmo še nekoliko in vse, kar se je nabralo za pomoč sestradanim in bolnim ljudem, bomo lahko poslali v Jugoslavijo za nagrobne vence, namreč, ako bodo umrli pri čakanju na našo pomoč. Kaj je vzrok, da se ne pomaga sedaj z denarjem, kateri je bil nabran v to svrho? Mogoče, da se gre tukaj za čast in kredit, katerega je nekdo pričakoval in ga mogoče sedaj ne bo dobil. Ni važno, ako tisti, kateri tudi v resnici delamo in žrtvujemo, ne dobimo kredita ali časti, zelo važno in potrebno pa je, da ljudje, ki stradajo in umirajo takoj dobijo pomoč. Pustimo naše sebičnosti na stran, ker kadar umira na-

rod, ne smejo priti ambicije in koristi posameznikov v upoštevanje. Kdor stoji na poti hitri pomoči sedaj, ni dober Slovenec, oziroma Jugoslovan. Razlogi, da stvari ne bodo prišle v Slovenijo in da bomo dali šele takrat, ko bo vsa Slovenija osvobodjena, so popolnoma brez podlage in neutemeljeni. Resnica je, da je bilo na tisoče naših ljudi izgnanih takoj, ko je Hitler napadel Jugoslavijo, v Srbijo in so še danes tam. To so žrtve slovenskega naroda, katere najbolj kravavo potrebujejo takojšnjo pomoč.

Resnica je, da je na tisoče naših fantov in deklet pri partizanih in vsi ti se nahajajo v osvobojenih krajih Jugoslavije. Vsaka pomoč jih lahko kmalu doseže. Kdor odrekta tem junaškim boriteljem za svobodo takojšnjo pomoč, je janičar slovenskega naroda. Ves demokratični svet jih slavi in občuduje, edino Hitlerjevi somišljeniki jih blatijo in napadajo. Da, dvanajsta ura je tukaj! Kdor ne pomaga sedaj, nima slovenskega srca. V starem kraju ni strank. Tam si katoliški duhovnik in komunist bratsko delita skorjico kruha in drug drugemu pomagata. To niso moje besede, pač pa ponavljam tiste, katere je izrekel slovenski župnik, ki je dajensko videl gorje v Sloveniji takoj ko je sovražnik napadel našo zemljo.

Bratje in sestre, ne igravimo se s krvjo in življenjem slovenskega naroda; pomagajmo, da rešimo vsaj tisto, kar se še reši da! Slovenci v Chicagu in okolici smo ustanovili poseben odbor, kateri bo zbiral obleko in denar, da se napolni prva ladja, ki bo odplula proti Jugoslaviji enkrat v novembru. Vem, da ne bo med nami ne enega, kateri bi ne hotel pomagati in storiti, kar mu veleva stan. Odprite srce, odprite roke, otirajte sirota solze! Kdor sedaj ne pomaga, svoj narod taji. Darujmo in pomagajmo sedaj, da bomo lahko z mirno vestjo rekli, da smo tudi mi pripomogli rojakom v starem kraju izgraditi novo svobodno in srečno Jugoslavijo.

Anton Krapenc.

RAZGOVORI

(Nadaljevanje z 2. strani.)

hteval, da morajo člani News bojkotirati radi tega, ker je ta časopis sovražen cerkvi. Nadškof Mitty je pa na polletnem sestanku katoliških duhovnov zahteval, da naj slednji dopovedo svojim faranom o nasprotnem in sovražnem stališču tega lista ter naj ga bojkotirajo tako dolgo, da bo spoznal vso silo in moč cerkve. Ob koncu tedna so vse katoliške fare v San Franciscu prenehale s svojimi oglasi na cerkveni strani — Newsa. Bojkot je v polnem teku. Komentar ni potreben.

Fond "Dvestoterih" ni bil samo izpolnjen, ampak je daleč čez kvoto. Več o tem prihodnjč.

O ruskem relifu nimam nič v tem tednu.

Proletarec služi edino delavcem in njihovim bojem za pravice. V zameno ne pričakuje drugega kot da ga naročajo in čitajo.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

ZA LIČNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNÍ JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četril leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

Using Your Money To Freeze You Out

One theory of "free enterprise" is that anybody has an equal right and opportunity to buy a share of the capitalist system. Anybody that thinks there is any substance to that theory—and especially the small business owners of America—seems due for a rude awakening after the war is over and industry is reconverted and retooled for the production of consumer goods.

THE MARCH OF LABOR

Illustration showing workers and a union head. Text: "A MEMBER OF A MINORITY GROUP HAS ONE EIGHTH AS GOOD A CHANCE OF GETTING PLACED IN SKILLED OR SEMI-SKILLED OCCUPATIONS AS A MEMBER OF A MAJORITY GROUP." "AS EARLY AS 1866 RESOLUTIONS WERE INTRODUCED IN BOTH HOUSES OF CONGRESS ON THE QUESTION OF ENACTING 8-HOUR LEGISLATION." "16 STATES FORBID CHILDREN UNDER 16 TO WORK AFTER 6 PM." "A UNION HEAD DESERVES A UNION HAT! LOOK FOR THIS UNION LABEL UNDER THE SWEATBAND OF YOUR NEXT HAT - IT TELLS YOU THAT THE HAT IS UNION-MADE."

IN THE WIND

From THE NATION At a conference on post-war problems sponsored by the National Association of Manufacturers, the Michigan Manufacturers Association, the Detroit Board of Commerce, and the Employers' Association of Detroit, one of the participating experts was John W. Scoville, economist of the Chrysler Corporation.

Hard-Boiled Bosses Seek to Use "F. R."

Plain Facts of the Petrillo Case Show War Effort Is Not Affected; Why Should White House Become Involved? It's difficult to understand why President Roosevelt has permitted himself to be dragged into the Petrillo case. The facts are very simple. Petrillo is president of the American Federation of Musicians.

A Political Debt Long Overdue

Recognition of de Gaulle's government is payment of a political debt long overdue, a debt which has been piling up interest at compound rates ever since the Free French first threw their courage and their meager resources against Hitler. We welcome this belated act; it should help to stabilize the French government at a time when multiplying problems of administration and political control beset it on every side.

For Peace Terms that Embody Restitution but Not Revenge

By Harold J. Laski The recent Moscow conference between Prime Minister Churchill and Premier Stalin was, for the most part, shrouded in silence which no observer could penetrate. Insofar as the conference touched on the issues of the postwar settlement, there are certain principles it is necessary that public opinion in the Big Three insist their leaders accept.

THE LIBERATION OF JUGOSLAVIA

Adamic's Message to his Native Land on Occasion of Belgrade Liberation. (Via OWI) The whole world has heard of the events now taking place in Yugoslavia. Yugoslavia is about to be completely liberated from the horror of German occupation and from the infamy of creatures like Pavelich, Rupnik, Nedich and their supporters and followers; and to us in America this is great news... especially to us who, like myself, were born in Yugoslavia.

BALKANS SLATED FOR FEDERATION, SWISS PAPER SAYS

WASHINGTON.—"It is gratifying to observe the sound realism with which the Russians are beginning to organize the future of the Balkans," the Swiss paper Weltwoche says in an article reported to OWI. "The Russians seem determined to prepare that great Balkan federation of Slavs which, in the long run, will be the only guaranty of law and order in the southeast of the European continent."

WHEN "FREE ENTERPRISE" FELL DOWN

Governor Dewey repeats: "I took a war to enable the New Deal to provide full employment." Unfortunately, that is true, but the New Deal is not to blame. It provided government jobs for the idle when our "free enterprise" system fell down.

Edmund Burke's Lesson

But it does mean we should learn in all its import, the lesson Edmund Burke sought to inculcate before the American Revolution when he said he did not know how to draw up an indictment against a whole people.

Prescription for Peace

That the Nazi leaders must be ruthlessly and swiftly punished, that those who acted as their agents at home and abroad must be excluded from political life, and that there must be a new basis for the education of the Germans; all this seems quite elementary.

A New Racism?

I do not know enough about Japan to speculate on her internal character, but I am pretty confident that what was true of France will be true of Germany once the Nazis are defeated.

Memories Are Short

And they must build on the assumption that it is much harder to persuade people who have won a great victory to entertain feelings of revenge for 15 or 20 years.

NEW YORK DEALERS URGED TO BE DECENT

NEW YORK.—New York merchants were urged by Mayor F. H. LaGuardia, in a special radio broadcast, to "show a sense of decency" in the sale of Christmas packages for the soldiers overseas.

Kap true to the dreams of thy youth.—Schiller.

The majority of Americans are deeply impressed by Marshal Tito, by his brilliant and courageous leadership. Many of us regard him as the one great figure to emerge from the dreadful confusion of hor-

THESE ARE HAPPY DAYS FOR COUPON CLIPPERS

Coupon clippers are not doing badly. According to the Department of Commerce, cash dividends during September amounted to \$372,300,000, an increase of 7 per cent over the same month of 1934. During the first three-quarters of the year dividends were 3.5 per cent more than corresponding 1943 payments.

TRU E

A Laddie from college named Breeze, Weighed down by B. A.'s and M. D.'s. Collapsed from the strain. Said the doctor: "It's plain, You're killing yourself by degrees."

EVEN

Doctor—I don't like to mention it, but that check you gave me came back. Patient—Well, that sure is funny, Doc. So did my lumbago.

We hope to grow old, yet we fear old age; that is, we are willing to live but afraid to die.—Bryere.

The one great advantage to growing older is that you can stand for more and fall for less.